

GEOGRAFSKO POIMANJE PROSTORNOG PLANIRANJA

Amina Sivac

Univerzitet u Sarajevu, Prirodno-matematički fakultet, Odsjek za geografiju,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
amina.sivac@pmf.unsa.ba

Amra Banda

Univerzitet u Sarajevu, Prirodno-matematički fakultet, Odsjek za geografiju,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosna i Hercegovina
amra.banda@pmf.unsa.ba

Savremeni trendovi prostornog planiranja zasnivaju se na multidisciplinarnom pristupu koji uključuje i naučnu oblast geografije. U istraživanjima za izradu prostornih planova učestvuju timovi sastavljeni od različitih stručnjaka iz nekoliko naučnih oblasti (geografi, arhitekte, ekonomisti, pravnici itd.). Uloga geografa u shvatanju prostora i izradi prostornih planova je značajna; od postavljanja predmeta, ciljeva i metoda istraživanja, izrade kartografske osnove, zatim rukovođenja izradom, te u konačnici i provedbom prostornih planova. U naučnoj literaturi teorijske rasprave i članci o položaju geografije u oblasti prostornog planiranja su malobrojni, iako su geografija i prostorno planiranje naučne discipline između kojih postoji mnogo dodirnih tačaka. Cilj ovog rada je sagledati odnose između geografije, primarno zbog prostora kao objekta i predmeta njenog proučavanja, te prostornog planiranja, kompleksne naučno-istraživačke discipline. Geografska analiza prostora i razvijanje prostornog planiranja potrebno je Bosni i Hercegovini i na njenom evropskom putu, jer su planske aktivnosti bazirane na geografskim analizama važan segment nacionalnih prostornih strategija država članica Evropske unije.

Ključne riječi: geografija, prostorno planiranje, prostorne analize, prostorni planovi.

GEOGRAPHICAL UNDERSTANDING OF SPATIAL PLANNING

Amina Sivac

University of Sarajevo, Faculty of Science, Department of Geography,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
amina.sivac@pmf.unsa.ba

Amra Banda

University of Sarajevo, Faculty of Science, Department of Geography,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina
amra.banda@pmf.unsa.ba

Modern trends of spatial planning are based on a multidisciplinary approach which includes scientific area of geography. In the researchs for the development of spatial plans participate teams of different experts from several scientific fields (geographers, architects, economists, lawyers, etc.). The role of geographers in the understanding of space and the development of spatial plans is significant; from placing objects, aims and methods of

research, preparation of cartographic base, then managing production, and finally the implementation of regional plans. In the scientific literature, theoretical discussions and articles on geography in the field of spatial planning are scarce, although geography and regional planning are scientific disciplines, with much in common. The aim of this paper is to examine the relationships between geography, primarily because of the space as its study object, and spatial planning, as a complex scientific and research discipline. Geographical spatial analysis and the development of spatial planning is necessary to Bosnia and Herzegovina on its European path, because planned activities based on geographical analysis are an important segment of the national spatial strategy of the Member States of the European Union.

Keywords: *geography, spatial planning, spatial analysis, spatial plans.*

UVOD

INTRODUCTION

Pod prostornim planiranjem podrazumijeva se sistem mjera i aktivnosti usmjerenih ka multidisciplinarnom istraživanju prirodnih i stvorenih resursa na određenoj teritoriji, ocjene njihove iskorištenosti, identifikacije podsticajnih i ograničavajućih internih i eksternih faktora razvoja, mogućnostima i prioritetima u razvoju, te obezbjeđenju planskih rješenja i mjera po kojima bi se prostor uređivao i racionalno koristio.

Prostorno planiranje je posebno važno za geografiju kao nauku koja se bavi izučavanjem prostora i njegovih komponenti. Razvoj savremene geografije od sredine prošlog stoljeća temeljio se na istraživanju funkcionalne organizacije prostora, aktuelnih procesa, racionalnog korištenja prirodnih resursa i zaštite geografske sredine (Spahić, 2005). Regionalno i prostorno planiranje iziskuje detaljnu analizu prostora, što pretpostavlja iscrpno poznavanje svih prirodnogeografskih i društvenogeografskih determinanti istog koje su uticale ili mogu uticati na razvoj životne sredine.

Do danas je za teritoriju Bosne i Hercegovine urađen veliki broj prostornih planova opće i posebne namjene. Ovi planovi obuhvataju teritorijalne jedinice različite veličine od prostora Federacije Bosne i Hercegovine, entiteta Republike Srpske, kantona, općina, zaštićenih područja itd.

Činjenica da je izučavanje prostora, do sada sadržaj isključivo naučnog i studijskog rada geografa i u suženom opsegu nekih drugih struka, postaje materijalna podloga jedne praktične djelatnosti, te time dobiva određenu naučnu ulogu i značenje. O tome na prostoru Evropske unije postoje znatna iskustva, obzirom da je geografija u svim zemljama Unije aktivan sudionik regionalnog planiranja. Svrha ovog rada je pregled uzajamnih veza i odnosa geografije i regionalnog i prostornog planiranja.

SADRŽAJ PROSTORNOG PLANIRANJA

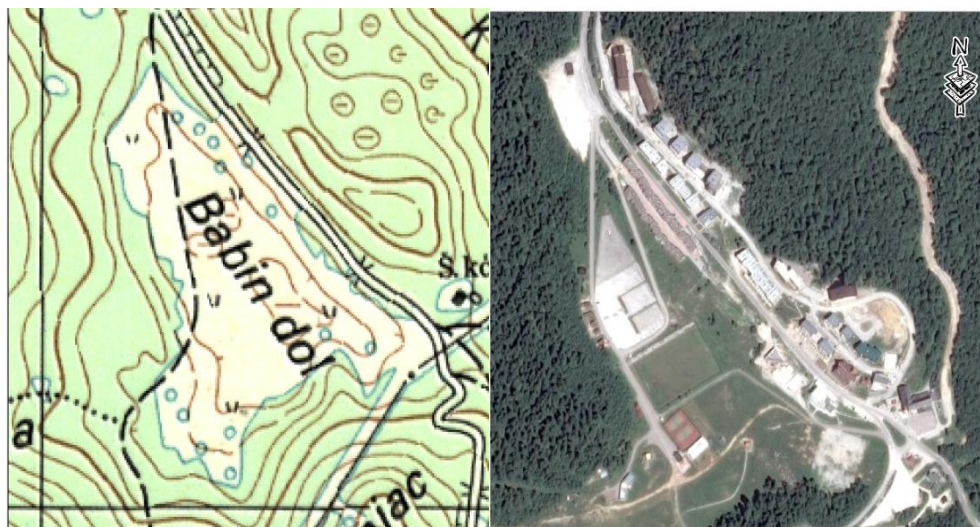
CONTENT OF SPATIAL PLANNING

Predmet proučavanja prostornog planiranja nije samo prostor sa svim elementima prirodnogeografske i društvenogeografske sredine, već i cjelokupan razvoj istog, koji ima prostornu i vremensku dimenziju. Ciljevi regionalnog i prostornog planiranja variraju od

zemlje do zemlje, a zajednička komponenta im je težnja ka racionalnom odnosu prema korištenju prostora i uspostavljanju harmonične, funkcionalne, ekonomične, humane i estetske sredine. Regionalno ili općenito prostorno planiranje je sredstvo za usmjeravanje društva ka realizaciji njegovih dugoročnih ciljeva. Osnovni zadatak prostornog planiranja je da za određeno područje postavi i prostorno razradi program planskog razvoja prirodno-geografskih i društvenogeografskih faktora i potencijala, te da kod realizacije tog programa čuva interese cjeline nasuprot raznim individualnim i lokalnim tendencijama.

Perspektivni program sastavlja se i razrađuje nakon opsežne terenske opservacije, te analize postojećeg stanja i uvjeta, u uskoj koordinaciji sa interesnim skupinama, a u okviru predvidivih mogućnosti razvoja. Zaključci koji proizlaze iz perspektivnih programa prikazuju se grafički perspektivnim prostornim planovima. Topografske karte koje se koriste u prostornom planiranju Bosne i Hercegovine, u izdanju Vojnogografskog instituta iz Beograda, datiraju iz 70-ih godina prošlog stoljeća, te na istima nisu vidljive mnoge promjene koje su se u međuvremenu desile u prostoru. Navedene promjene su posljedica različitih procesa i pojava, a manifestuju se promjenama na infrastrukturnim i građevinskim objektima i izmjenama prirodnog ambijenta. Stoga je, u cilju adekvatne provedbe procesa prostornog planiranja i usaglašavanja stvarnog stanja sa stanjem na karti, nužno izvršiti reambulaciju geografskog sadržaja na postojećoj topografskoj osnovi, što između ostalog podrazumjeva vraćanje izbrisanih, nekada važećih toponima.

Neusaglašenost stanja na topografskoj karti i realnog stanja može se uočiti na primjeru suhodoline Babin do, na kojoj su, u odnosu na stanje predočeno na karti, izvršeni značajni antropogeni zahvati (Karta 1).

Karta 1. Komparacija stanja na topografskoj karti 1:25000 i aktuelnog stanja suhodoline Babin do (segment topografske karte Bjelašnica – Istok 1:25000 i kosmički snimak Google Earth za isto područje)
Map 1. Comparison of the topographic map 1: 25000 and the current state of Babin do (segment of topographic map of Bjelašnica – Istok 1: 25000 and a cosmic snapshot of Google Earth for the same area)

Komparacijom stanja predočenog na segmentu topografske karte Bjelašnica – Istok 1:25000 za Babin do i kosmičkog snimka aktuelnog stanja za isto područje, uočava se

značajan nesklad. Naime, navedena karta datira iz 1974. godine, nakon čega je područje Babinog dola predviđeno za izgradnju skijaških staza i pratećih infrastrukturnih objekata, u svrhu organizacije XIV Zimskih olimpijskih igara održanih 1984. godine u Sarajevu. Neposredno prije održavanja ZOI 1984. izgrađena su skijališta i hotel „Maršal“, dok je u posljednjoj deceniji izgrađeno apartmansko naselje, te veći broj ugostiteljskih kapaciteta. Iz priložene Karte 2. na kojoj su u digitalnoj formi unešene sve značajne promjene u prostoru, može se uočiti u kojoj mjeri je navedeno područje antropogenizirano, što ukazuje na potrebu za nužnom reambulacijom zastarjelih topografskih karata.

Karta 2: Reambulacija segmenta topografske karte BjelašnicaIstok

1:25 000 prema kosmičkom snimku

Map 2: Reambulation segment of topographic map Bjelašnica – Istok 1:25 000 in accordance to the cosmic snapshot

i prostorno planiranje, jer se njime vrši razmještaj društveni sadržaj i aktivnost uklapaju u životnu sredinu.

Evropski kontekst prostornog planiranja European context of spatial planning

Prostorno planiranje u svom analitičkom dijelu ima zadatak da kompleksno i kritički razmotri razmještaj svih funkcija u određenom prostoru, te da postavi određeni zaključak, u kojoj je mjeri stanje regije, podrazumijevajući tu razmještaj stanovništva, infrastrukture, društvenih sadržaja i privrede, u skladu sa prirodnogeografskim elementima i mogućnostima. U planerskom dijelu rada na prostoru regije vrši se razmještaj svih aktivnosti, čiji se dalji razvoj tretira uz obavezno uvažavanje odnosa prirodnih elemenata i intencija društvenog razvoja.

Prostorno planiranje predstavlja i svojevrsnu kontrolu ekonomskog planiranja, koje ne razmatra funkcionalne odnose u prostoru. Naime, ekonomsko, uglavnom numeričko planiranje, nije u stanju da kompleksno razmotri odnos aktuelnog i budućeg stanja životne sredine, te se ponekad, apsolutno nepotrebno, zbog nerazumijevanja suštine prostora, ekonomsko planiranje suprostavlja prostornom. Nakon svakog perspektivnog planiranja, koje teži da sagleda ekonomsku i društvenu budućnost, treba da slijedi funkcionalnih elemenata i novi se

Zbog potrebe usklađivanja različitih nacionalnih vizija prostornog razvoja, na evropskom se nivou usvajaju različiti dokumenti kao što su smjernice, deklaracije ili konvencije u kojima su načelno određena zajednička usmjerenja u procesu prostornog planiranja. Veliku odgovornost za ovaj proces na nivou Evropske unije imaju njene zemlje članice, jer se one obavezuju sve te različite dokumente primjenjivati u svojim nacionalnim sektorskim politikama, strategijama i planovima. Vijeće Evrope prvi je put 1970. godine okupilo ministre odgovorne za regionalno i prostorno planiranje.

Od brojnih dokumenata koji su usvojeni na ministarskim konferencijama Vijeća Evrope ističu se Evropska povelja regionalnog/prostornog planiranja, poznatija pod nazivom Torremolinska povelja (CEMAT, 1983), Evropska strategija regionalnog/prostornog planiranja (CEMAT, 1988), Evropska perspektiva prostornog razvoja (ESDP, 1999), Vodeća načela za održivi prostorni razvoj evropskog kontinenta (CEMAT, 2000) i dr.. Usvajanjem ESDP-a, države članice Evropske unije i članice Evropske komisije odgovorne za regionalnu politiku postigle su dogovor o zajedničkim ciljevima i konceptima budućeg razvoja teritorije Evropske unije.

Primarni ciljevi ovog strateškog dokumenta se ogledaju u definisanju:

1. ekonomske i socijalne kohezije;
2. očuvanja i upravljanja prirodnim resursima i kulturnim nasljeđem;
3. uravnoteženijoj konkurentnosti evropske teritorije.

Definisanjem prostora kao najvažnijeg resursa sa izraženom socijalnom, geoekološkom i ekonomskom vrijednošću kako je to već i učinjeno kroz spomenute strateške dokumente Evropske unije, planiranje prostora je način upravljanja koje uz stvaranje novih vrijednosti za cilj ima i održivost. Dosadašnja istraživanja upozoravaju na loše postavljen zakonodavni okvir u izradi prostorno-planske dokumentacije, što uz nepoštivanje osnovnih planerskih kriterija negativno utiče na prostorni razvoj.

Obzirom da svi evropski regioni ne polaze sa iste tačke, što otežava jačanje ekonomske i socijalne kohezije EU, važno je postepeno doprinositi prostornoj ravnoteži koja treba da obezbijedi ravnomjerniju geografsku raspodjelu razvoja širom teritorije EU (radi postizanja kohezije). Opcije politike razlikuju se u pogledu geografskih područja na koja se odnose. ESDP preporučuje tri nivoa saradnje:

1. nivo Zajednice,
2. transnacionalni/nacionalni nivo,
3. regionalni/lokalni nivo.

Glavno težište primjene ESDP-a kao evropskog dokumenta je na nivou Zajednice i na transnacionalnim nivoima, pri čemu su prioriteta pitanja saradnje na lokalnim i regionalnim nivoima. Dokumentom je predloženo da evropske institucije, zajedno sa nacionalnim vlastima država članica zaduženim za prostorni razvoj, sprovode odgovarajuće mjere za saradnju sa međunarodnim organizacijama i institucijama, u cilju promovisanja dosljedne primjene ESDP-a u praksi na međunarodnom nivou.

Međutim, pri izradi ESDP-a, u procesu uporedbe prostornih podataka, otkriveni su veliki nedostaci i heterogenost u metodologiji prikupljanja istih. Stoga je definisana polazna osnova za buduće planske aktivnosti, koja se bazira na geografskim istraživanjima prostorne osnove, a podrazumjeva detaljnu analizu sljedećih elemenata:

1. Geografski položaj,
2. Prirodni resursi,
3. Kulturni resursi,

4. Ekonomska snaga,
5. Korištenje zemljišta,
6. Socijalna integracija,
7. Prostorna integracija.

Prema tome, nužno je sprovesti dugoročna istraživanja o prostornim pitanjima u EU, kao dio tekućeg procesa dopunjavanja ESDP-a. Odgovarajuće aktivnosti obuhvataju studije i projekte sa ciljem identifikovanja i analiziranja problema i rješenja prostornog i regionalnog razvoja i testiranja novih oblika saradnje vezanih za ESDP, te razmjenu inovativnih iskustava u cilju promovisanja korištenja i prenošenja znanja u oblasti prostornog i ekonomskog razvoja.

Geografska analiza prostora i njegovih prirodnogeografskih i društvenogeografskih komponenti je, kako za kratkoročne, jednako potrebna i za razvoj dugoročnih scenarija prostornog razvoja. Sadašnji sadržaj ESDP-a zasnovan je na izvjesnim pretpostavkama koje su važeće na srednji rok. Međutim, iako se saradnja u oblasti prostornog planiranja može odvijati na kratki i srednji rok, važno je imati na umu i dugoročna pitanja i izglede.

RAZVOJ VEZA I ODNOSA IZMEĐU PROSTORNOG PLANIRANJA I GEOGRAFIJE DEVELOPMENT OF RELATIONS BETWEEN SPATIAL PLANNING AND GEOGRAPHY

Prostorno planiranje suprosvavlja jednoznačnim, homogenim regijama funkcionalne regije. Naime, u procesu regionalnog i prostornog planiranja prostor se posmatra kao područje jedinstvene geografske cjeline koju sačinjavaju prirodne mikroregije, koje se međusobno, obzirom na društvenu ulogu, dopunjuju i zajednički tvore ekonomsku cjelinu, što najčešće potvrđuju gravitaciona kretanja stanovništva. Regija u prostornom planiranju predstavlja jedinicu, koja svojim društvenim vezama, što u krajnjoj liniji rezultiraju iz prirodnih uvjeta, predstavlja društvenu cjelinu, čije funkcionisanje treba analizirati i usmjeravati u skladu sa ciljevima budućeg razvoja. Razlike između nivoa razvijenosti teorijskih i metodoloških osnova geografskih i prostorno-planskih istraživanja prije nekoliko decenija i danas su vrlo velike. U razvoju geografije velika pažnja se poklanja razvoju primijenjene ili aplikativne geografije koja se, u nekim geografskim krugovima, shvata kao normativna, angažirana, konstruktivna i praktična geografija. (Spahić, 2011) Samim tim se i odnosi i veze između ove dvije discipline danas bitno razlikuju od uloge i relacija koje su geografski pristup i proučavanja imali u izradi prostornih planova u prvim decenijama razvoja ove naučne discipline.

Odnosi i veze između ove dvije naučne discipline su se dugo vremena zasnivali na karakteristikama i tadašnjem nivou razvijenosti geografske nauke i prostornog planiranja, sa puno primjesa u samoj metodologiji i sa nedovoljno razvijenom metodikom za ostvarivanje sinteze rezultata dobijenih od drugih disciplina i za projektovanje budućeg razvoja. Uloga geografskih istraživanja se najčešće u ovoj fazi svodila na proučavanje proteklog razvoja i karakteristika postojeće kompleksne strukture određene teritorije. Rezultati geografskih proučavanja su predstavljali jednu od osnova u izradi prostornih planova. Veze između geografije i prostornog planiranja su u to vrijeme i po ovom pristupu bile vrlo značajne, ali su u razlike između ove dvije discipline bile vrlo velike.

Ove dvije discipline su kompleksno pristupale prostoru i bavile su se istim osnovnim kategorijama: stanovništvom, prirodnim geokompleksima i onima stvorenim od strane čovjeka. Međutim, razlike u pogledu koncepcije sadržaja geoprostora, odnosno funkcija njegovih elemenata, a samim tim i između predmeta istraživanja ove dvije discipline su bile vrlo velike. U proučavanju kompleksa prirodne sredine pri izradi prostornog plana, težište se stavljalo na one elemente, koji imaju ili mogu imati ulogu prirodnih potencijala ili resursa za izgradnju naselja, faktora razmještaja privrednih i neprivrednih aktivnosti ili bi ih kao područja posebnih obilježja trebalo sačuvati od stihijskog ili neracionalnog korištenja.

U geografskim istraživanjima su obuhvatani svi oni elementi osnovnih kategorija, koji bi omogućavali da se prouče faktori razvoja prostorne organizacije proučavane teritorije. Skup proučavanih elemenata prostorno-planskih istraživanja obuhvatali su samo one elemente iz ukupnog sadržaja geoprostora, koji su bili u funkciji osnovnog cilja istraživanja. Prostorno planiranje se bavilo onim elementima prostorne stvarnosti koji imaju ili mogu imati neposrednu ili posrednu ulogu u postavljanju ciljeva razvoja i razmještaja planskih kategorija, te doprinose kreiranju rješenja prostornih struktura. Razlike između geografskih i prostorno-planskih istraživanja su bila i u razmatranom vremenskom periodu. Geografska istraživanja su se u ovakvom pristupu ograničavala na postojeće stanje i protekli period, koji je bio od značaja za stvaranje takve prostorne strukture. U planskim istraživanjima je težište bilo na postojećem stanju i na budućem prostornom modelu te teritorije. Zahvaljujući velikom napretku geografije kao fundamentalne i kao primijenjene nauke sa jedne strane i uloge, značaja i koncepcije prostornog planiranja stvoreni su novi, savremeni odnosi i veze između geografije i prostornog planiranja. (Perišić, 1985)

Naime, u ovom novijem periodu je postavljeno, prošireno i prilično je zaokruženo polje predmeta i metoda primijenjenih geografskih istraživanja u sklopu izrade prostornih planova na svim nivoima. Povećan je značaj primijenjenih geografskih istraživanja, kako u početnim kompleksnim i u specijalističkim proučavanjima geoprostora, tako i u fazi ocjene, sinteze i kreiranja prostorno planskih rješenja i u vrednovanju stepena njihove povoljnosti.

U sklopu prostornog planiranja neophodno je obratiti pažnju na osnovne elemente privrednih aktivnosti: poljoprivreda, industrija i sve njene grane, saobraćaj, trgovina i dr. U izučavanju raznolikosti i međudjelovanja navednih aktivnosti, u geografiji su se razvile posebne naučne discipline i grane od kojih su, pored demogeografije čiji je uticaj na proces prostornog planiranja ranije obrazložen, najvažnije urbana i ruralna, te privredna ili ekonomska geografija. Urbana i ruralna geografija između ostalog proučava rasprostranjenost ljudskih naselja, njihov regionalni i lokalni položaj, postanak i razvoj, morfološke karakteristike, sistem naselja i njihova eventualna bespravna gradnja, dok se privredna ili ekonomska geografija bavi proučavanjem društveno-ekonomskih sistema, zakonomjernosti razvoja, prostornog razmještaja i organizacije primarnih, sekundarnih, tercijarnih djelatnosti ljudskih zajednica na čije razvojne mogućnosti pozitivno i negativno utiču prirodno-geografski faktori.

Prostorni planovi trebaju osigurati optimalan raspored ljudi i dobara. Analitički dio prostornog plana podrazumijeva detaljnu analizu prostorne osnove, što podrazumjeva integraciju svih elemenata i komponenti prirodno-geografske i društveno-geografske sredine. Prirodno-geografski elementi utiču na prostorni izgled naselja i područja. Njihov uticaj se može prostornim planiranjem u određenoj mjeri izmjeniti i prilagoditi potrebama, ali se nikada ne može zanemariti i otkloniti. U prostornim i regionalnim planovima neophodno je analizirati i proučavati najvažnije prirodno-geografske elemente: reljef, klimu, vode,

zemljište i biljni i životinjski svijet. Istraživanje prirodnogeografske sredine se vrši analitički, a putem sinteze se daje opća ocjena stanja, dobara i djelatnosti na određenom prostoru radi njegove najpovoljnije upotrebe. Na organizaciju i uređenje nekog prostora najznačajniji uticaji prirodne sredine ogledaju se kroz:

1. utvrđivanje resursa i potencijala kojima taj prostor raspolaže,
2. prepoznavanje i evidentiranje prirodnih ograničenja za razvoj određenih aktivnosti,
3. utvrđivanje ambijentalnih vrijednosti tog prostora,
4. određivanje potencijalnih mogućnosti za razvoj te teritorije,
5. određivanje indikativnih pravaca razvoja baziranih na prirodnogeografskoj sredini,
6. planiranje i određivanje prioriteta u razvoju na osnovu prirodnih vrijednosti tog prostora.

Analiza transformisanih prirodnogeografskih struktura prostora podrazumjeva pregled aktuelnog stanja i perspektiva opće infrastrukture (komunikacije, vodotoci, proizvodnja energije), načina upotrebe zemljišta (kvaliteta tla poljoprivrede), smještaja industrijskih djelatnosti (grane industrije, vrste, veličina), itd. Analiza stanovništva je nezaobilazna u procesu prostornog planiranja. Stanovništvo se mijenja u pogledu svojih obilježja po zakonomjernostima, karakterističnim za određena historijska razdoblja. U procesu prostornog planiranja analizira se raniji demogeografski razvoj posmatranog područja, te se daje ocjena trenutnog stanja i rade se projekcije budućeg demografskog razvoja analizirane populacije, pri čemu se, pored ostalih izvora podataka, ističe značaj popisa stanovništva. Od naročitog je značaja analiza demografske strukture prostora (analiza ukupnog, prirodnog i mehaničkog kretanja stanovništva, istraživanje odnosa autohtonog i doseljenog stanovništva, analiza biološke, intelektualno-obrazovne, strukture zaposlenosti i drugih struktura stanovništva), na osnovu koje se dobija podatak o generalnoj socijalnoj strukturi prostora.

ZAKLJUČAK CONCLUSION

Uloga geografije i njoj pripadajućih srodnih disciplina višestruko je značajna u prostornom planiranju. Nekontrolisan razvoj gradova, kao posljedica neplanske bespravne gradnje i odsustva adekvatnog pristupa planiranju prostora, često rezultira sukobom različitih namjena prostora, npr. stambene, industrijske ili turističke. Uzevši u obzir činjenicu da prostor ne završava administrativnim granicama općina, gradova, regija i država, sve su brojniji zahtjevi za sagledavanjem prostora u širem kontekstu, od lokalnoga do evropskoga, kako bi se izbjegle međusobne neusklađenosti, nepovoljni utjecaji, ali i očuvale specifične vrijednosti. Rješavanje problema u prostoru, kao i njegovo planiranje, ne odnosi se samo na planiranje i usklađivanje različitih namjena površina, zaštitu okoliša, prirodne i kulturne baštine, već u velikoj mjeri uključuje i ostale segmente geografske nauke. Kako je prostor postao nova dimenzija politike EU, na području iste se sve više organizuju institucije za planiranje prostornog razvoja koje uključuju veliki broj stručnjaka iz oblasti geografije, angažovanih na donošenju dokumenata kojima se potiče usklađivanje državnih prostornih politika, planiranje održivog razvoja, očuvanje diverziteta i saradnja na različitim planskim nivoima.

Literatura References

- Allmendinger, P., 2001: Planning in postmodern times, Routledge, London
- Cadman D., Topping R., 1978: Property development, E&FN Spon, London
- ESDP - European Spatial Development Perspective, Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning, Towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union, European Commission, 1999.
- European Commission, 1997: EU compendium of spatial planning systems and policies, Luxembourg
- European spatial planning observatory network ESPON, 2000-2004
- Marinović Uzelac, A., 1992: Regionalizacija iz vidokruga prostornog planiranja, Arhitektonski fakultet, Zagreb
- Marinović Uzelac, A. 2001: Prostorno planiranje, Dom i svijet, Zagreb
- Spahić, M., 2005: Osnovni aspekti razvoja geografske misli u Bosni i Hercegovini, Zbornik radova Prvog kongresa geografa Bosne i Hercegovine, 16-25
- Perišić, D. 1985. O prostornom planiranju, Institut za arhitekturu i urbanizam Srbije, Beograd.
- Spahić, M., 2011: Geografsko i geokološko obrazovanje u funkciji turističkog, regionalnog i prostornog planiranja, Zbornik radova Međunarodnog naučnog skupa Edukacija iz turizma i zaštite životne sredine kao preduvjet turističkog, regionalnog i prostornog planiranja, 61-73
- Spatial Planning - Key Instrument for Development and Effective Governance with Spatial Reference to Countries in Transition, UN, Geneva, 2008.

SUMMARY

GEOGRAPHICAL UNDERSTANDING OF SPATIAL PLANNING

Amina Sivac

University of Sarajevo, Faculty of Science, Department of Geography,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Amra Banda

University of Sarajevo, Faculty of Science, Department of Geography,
Zmaja od Bosne 33-35, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

Spatial planning is particularly important for geography as a science which deals with the study of space and its components. The role of geographers in the understanding of space and the development of spatial plans is significant; from placing objects, aims and methods of research, preparation of cartographic base, then managing production, and finally the implementation of regional plans. Regional and spatial planning requires a detailed analysis of space, which implies an exhaustive knowledge of all natural geographical and socio-geographical determinants of the same, which already affected or may affect the development of the environment in the future. In its analytical part, spatial planning has the task to comprehensively and critically consider the deployment of all the features in a certain area, to set a specific conclusion, to establish the extent to which the state of area changed and to predict the possible consequences of these changes.

There is a considerable experience in the field of spatial planning on the territory of the European Union, given the fact that geography has an active and a very important role in regional planning in all countries of the Union. Due to the necessity of harmonizing the various national spatial development visions, different documents are adopted at the European level - such as guidelines, declarations or conventions, all of which are principally determined by the joint orientation in the spatial planning process. European Union member states bear a great responsibility for the spatial planning process, because they are binding on all those different documents in their national sectoral policies, strategies and plans. Geographical spatial analysis and the development of spatial planning is necessary to Bosnia and Herzegovina on its European path, because planned activities based on geographical analysis are an important segment of the national spatial strategy of the Member States of the European Union.

The role of geography and its associated multiple related disciplines is significant in spatial planning. Solving problems in the space, as well as planning, not only applies to the planning and coordination of different land use, environmental protection, natural and cultural heritage, but largely involves other segments of geographical science. As space has become a new dimension of EU policy institutions for planning spatial development involving a large number of experts in the fields of geography, engaged in making documents which encourage the harmonization of national spatial policies, the planning of sustainable development, preservation of diversity and cooperation the different planning levels are organized.

Authors

Amina Sivac

Master of Tourism and environmental protection, teaching assistant at the Faculty of Science, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. Her main research themes are GIS application in tourism and regional and spatial planning. PhD student at Doctoral studies, Faculty of Science, University of Sarajevo, Department of Geography.

Amra Banda

Master of Tourism and environmental protection, teaching assistant at the Faculty of Science, University of Sarajevo, Bosnia and Herzegovina. Her main research themes are Geoecology and Tourism and Environmental protection. PhD candidate at Doctoral studies, Faculty of Science, University of Sarajevo, Department of Geography.